

PARTICIPATIEVE DUURZAME WIJKEN 2022

Modaliteiten en tools ter beschikking van de wijken

Maart 2022

Inhoud

Modaliteiten van de projectoproep « Vooruit met de Wijk – Participatieve Duurzame Wijken »

Proficiat en welkom in de beweging van de Participatieve Duurzame Wijken !.....	3
Projectoproep « Vooruit met de wijk – Participatieve Duurzame Wijken ».....	8
Opstartfonds / Lanceringsbudget.....	10
Rol van de coach.....	12
Beroep doen op expertise.....	14
Werking van het participatief budget van de Participatieve Duurzame Wijken.....	18
Modaliteiten voor de uitgave van de subsidies toegewezen in het kader van het participatief budget.....	21
Communicatie.....	22
Hulpbronnen “Mijn Participatieve Duurzame Wijk ontwikkelen”	
Mijn wijk beter kennen (plaatsbeschrijving/diagnosefase).....	29
Gedeelde plaatsbeschrijving - De ideeënbus.....	30
Gedeelde plaatsbeschrijving – Bronnenkaarten.....	31
Uitwisselingsruimte.....	33
WELKE VERZEKERINGEN OM U TE BESCHERMEN ?.....	34
AANPAK VOOR DE ORGANISATIE VAN EEN ACTIVITEIT.....	36
Toelatingsaanvraag voor het gebruik van een terrein/ lokaal/ enz.....	38
Welke hulpmiddelen moet ik gebruiken in mijn vergadering.....	33
Expertise.....	Erreur ! Signet non défini.

Proficiat en welkom in de beweging van de Participatieve Duurzame Wijken !

Participatieve Duurzame Wijken is een projectoproep gelanceerd door Leefmilieu Brussel in 2008. Sinds 2016, maakt hij deel uit van de projectoproep « Vooruit met de wijk ». De Participatieve Duurzame Wijken dat zijn méér meer dan tachtig burgerinitiatieven die zich dagelijks inzetten om projecten rond diverse thema's te ontwikkelen om hun omgeving te verbeteren met als leitmotiv gezelligheid en toegankelijkheid.

Deze map werd gemaakt teneinde u op deze weg te helpen. Ze is onderverdeeld in **twee grote hoofdstukken** :

- Modaliteiten om uw « Participatieve Duurzame Wijk » te lanceren
- Nuttige hulpbronnen om een « Participatieve Duurzame Wijk » te ontwikkelen

Modaliteiten van de projectoproep Participatieve Duurzame Wijken

Het eerste grote hoofdstuk bevat nuttige informatie om toe te treden tot de beweging van de Participatieve Duurzame Wijken en een subsidieaanvraag in te dienen. U vindt er onder andere de algemene modaliteiten van de projectoproep « Vooruit met de wijk », de agenda van de ontmoetingsmomenten en de indiening van uw formulier voor een subsidieaanvraag. U vindt er evenals sommige antwoorden op uw vragen :

- *Hoe te werken met uw coach ?*
- *U bent een nieuwe wijk, u heeft recht op een klein lanceringsbudget, hoe deze te gebruiken ?*
- *Om u te helpen met de ontwikkeling van uw project(en) kan u gebruik maken van de hulp van experts : Hoe werkt dat ?*
- *U wil een subsidieaanvraag indienen ! Wat zijn de modaliteiten ? Is er een formulier ?*
- *U heeft een subsidie gekregen, goed nieuws ! Wat zijn de modaliteiten voor de besteding van deze subsidie ?*

Hulpbronnen tot uw beschikking !

Het tweede grote hoofdstuk bevat tools die u zullen helpen voor de oprichting van een groep, de communicatie met uw wijk maar ook voor de ontwikkeling van uw project(en).

Veel leesplezier !

Het begeleidingsteam van de Participatieve Duurzame Wijken en Leefmilieu Brussel.

Carol, Caroline, Catherine, Déborah, Lucia, Marie en Nancy.

**Modaliteiten van de projectoproep
Vooruit met de Wijk « Participatieve
Duurzame Wijken »**

Projectoproep « Vooruit met de wijk – Participatieve Duurzame Wijken »

Update : Maart 2022

De projectoproep « Participatieve Duurzame Wijken » maakt nu deel uit van de projectoproep « Vooruit met de wijk », een groepering van alle projectoproepen van Leefmilieu Brussel die zich richten tot burgers en als doel hebben collectieve en duurzame initiatieven te steunen. *Website Vooruit met de Wijk* : <https://vooruitmetdewijk.brussels/duurzame-wijken/>

De Participatieve Duurzame Wijken zijn gebaseerd op drie principes : collectieve, participatieve en duurzame projecten gedragen door burgers. In een « Participatieve Duurzame Wijk », zetten de inwoners zich in om hun wijk aangenamer, respectvoller en meer solidair te maken. Dit document heeft als doel de rol van de coach te verduidelijken en te garanderen dat de aangeboden begeleiding overeenstemt met de behoeften van de groep.

Om u bij te staan bij de uitvoering van uw projecten, kan u rekenen op :

- [Een coach die u een methodologische en praktische steun geeft bij het uitwerken van de projecten.](#) Zijn actie moet de capaciteiten van de participatieve duurzame wijken versterken, door steun te bieden bij de mobilisatie van de wijk, de oprichting van de projecten, de structurering van de groep, de toepassing van animatietools, de begeleiding van participatieve processen en de interne governance van de groep... De coach vergemakkelijkt ook de ontwikkeling van een goede samenwerking met de Gemeente, een bevoorrechte partner van de Participatieve Duurzame Wijken, maar ook met andere associatieve of particuliere partners. De begeleiding heeft ook tot doel de ontwikkeling van kennisnetwerken en de bevordering van het netwerkverband.
- [De mogelijkheid om een financiële steun te krijgen van maximaal 15.000 euro in het kader van het participatief budget.](#) Deze subsidie is bedoeld voor de financiering van uitgaven met betrekking tot de uitwerking van de projecten (aankoop materiaal, huur, ruwbouwwerken, communicatie...).
- [Ter beschikking gestelde thematische experts](#) (water, biodiversiteit, duurzame voeding, stedenbouw, openbare ruimten, energie, mobiliteit, bronnen & afval, communicatie...) waarop de wijken beroep kunnen doen zowel in de voorbereidingsfase als in de uitwerkingsfase van de projecten.

- [De toewijzing van een lanceringsbudget van maximaal 400 euro](#) enkel voor de nieuwe wijken : dit is een steunbedrag dat ter beschikking wordt gesteld om van start te gaan en uw wijk te mobiliseren om concrete projecten op poten te zetten. Het bedrag wordt bepaald in functie van de beschikbare middelen en het aantal geselecteerde wijken.
- **Regelmatige ontmoetingen tussen de wijken en opleidingen** voor de Participatieve Duurzame Wijken die door Leefmilieu Brussel worden ondersteund. Dit zijn gelegenheid om andere projecten te ontdekken, kennis en praktijken uit te wisselen, om de projecten en de dynamiek van elke wijk te versterken en duurzamer te maken.
- Een **netwerkverband** via directe contacten tussen de Wijken, een [internetplatform](#), ontmoetingsmomenten met alle Participatieve Duurzame Wijken om uit te wisselen, bundelen en bezinnen.

De intensiteit van de begeleiding kan afhangen van het aantal geselecteerde wijken, de aangegeven behoeften van de wijken en de hoogtepunten van de projectoproep.

Vooruit met de Wijk - Agenda 2022

Update : Maart 2022

Alle evenementen van de Participatieve Duurzame Wijken en de evenementen en opleidingen m.b.t. *Vooruit met de Wijk* zijn te vinden op de website van Vooruit met de Wijk en de facebookpagina's :

Website Vooruit met de Wijk :

<https://vooruitmetdewijk.brussels/agenda/>

Facebookpagina's. :

<https://www.facebook.com/InspironslequartierVooruitmetdewijk/#>

<https://www.facebook.com/QuartiersDurablesCitoyens/>

Lanceringsbudget van de Participatieve Duurzame Wijken Modaliteiten

Update : Maart 2022

Om de Duurzame Wijken te helpen bij het mobiliseren van de bewoners van hun wijk tijdens de plaatsbeschrijvingsfase, is er door Leefmilieu Brussel een financiële steun voorzien van maximum 400 euro per wijk. Het bedrag wordt bepaald in functie van de beschikbare middelen en het aantal geselecteerde wijken.

Deze budgettaire envelop wordt ter beschikking gesteld aan de wijk tot de storting van de subsidies en is dus niet cumuleerbaar.

Indien er geen subsidie aan de wijk wordt toegekend, dan blijft het budget beschikbaar tot aan het einde van het eerste jaar van de begeleiding.

Dit budget heeft voornamelijk betrekking tot:

- De organisatie van activiteiten gericht op de informatie en mobilisatie van de bewoners (wijkvergaderingen, thematisch activiteiten ...)
- Samenstelling en verspreiding van informatie voor de wijk.

Werking

De subsidie wordt aan het begin van de begeleiding uitbetaald op de rekening van de Wijk of van een referentiepersoon. De Wijk zal haar bankgegevens aan de coördinatie doorgeven en een debetnota (model wordt door de coördinatie verstrekt en in bijlage in de map). Hierin verbindt de Wijk zich ertoe de toewijzingsvoorwaarden te respecteren, waaronder het soort toegestane uitgaven.

- Alvorens een aankoop te doen, wordt er aan de wijk gevraagd om na te gaan of de uitgave wel degelijk in aanmerking komt. Uw coach kan u hierbij helpen.
- Na elke activiteit of grote uitgave, wordt er gevraagd om de verschillende facturen/kasticketjes te centraliseren in een « Onkostennota » document (zie bijlage) en de originelen te bewaren teneinde ze beschikbaar te stellen voor een controle, indien nodig.

Aankoopbewijzen

De Wijk heeft de verantwoordelijkheid om al de betalingsbewijzen (leesbaar) ter beschikking te houden van Leefmilieu Brussel en 21 Solutions in geval van een begrotingscontrole.

- Gegevens van de verkoper/winkel (naam, adres, telefoonnummer en BTW-nummer)
- Detail per aankoop met het BTW percentage
- Totaalbedrag
- Een van de volgende vermeldingen : Voldaan / Betaald / De som gekregen van ...
- Datum van de aankoop

Indien mogelijk is het beter om met bankkaart te betalen zodat er een spoor achterblijft van de betaling, die u vervolgens bij het kasticketje (Bancontact ticket) kan voegen.

De beoogde uitgaven

De terugbetaalbare uitgaven zijn de uitgaven met betrekking tot openbare evenementen die in het kader van de projectoproep Participatieve Duurzame Wijken worden ingepland en van tevoren met de coach worden besproken. Deze evenementen moeten tegemoet komen aan de doelstellingen inzake duurzaamheid en gebruiksvriendelijkheid en hebben een collectief karakter.

De uitgaven moeten overigens aan de volgende voorwaarden voldoen :

- Uitgegeven in de loop van de begeleidingsperiode van het project.
- Wel degelijk door de begunstigde van het project zijn uitgevoerd, in de boekhouding zijn opgenomen en identificeerbaar en controleerbaar zijn.

Bij uw uitgaven moet er ook rekening worden genomen met de criteria omtrent milieu. We raden u aan om op voorhand te informeren bij uw coach over de mogelijkheden om over gratis materiaal te beschikken.

Aanvaarde uitgaven (niet-uitputtende lijst)
<ul style="list-style-type: none">
• Drank/snacks voor de activiteiten die toegankelijk zijn voor het publiek
• Huur van een tent/zaal voor een activiteit
• Afdrukken van documenten
• Huur van herbruikbare bekertjes voor de activiteiten
• Verzekering voor een activiteit
• Animatiemateriaal, geluidsmateriaal...
• Afdrukken van flyers, affiches, spandoeken...
• Publicatie van een advertentie in een lokale krant
• Vertaling (informeer dan of de kosten door de coördinatie kunnen worden gedekt)
• De vergoeding van een professionele grafisch designer voor de aanmaak van een logo, het ontwerp en de lay-out van de template van een krant, een affiche ...
• Aankoop van kantoorbenodigdheden (inkt voor de printer, papier... voor zover het gebruik van dit materiaal ten behoeve van de DW wordt vastgesteld)
Niet aanvaarde uitgaven (niet-uitputtende lijst)
<ul style="list-style-type: none">
• Restaurant/café kasticketjes
• Benzinekosten
• Taxikosten
• Uitgaven met betrekking tot investeringen die niet voldoende kunnen worden aangetoond in het kader van het lanceringsbudget (printer, fototoestel, computer, ...)

Rol van de coach

Update : Maart 2022

De « coaches » van de Participatieve Duurzame Wijken zijn afgevaardigd door Leefmilieu Brussel om de motivatie van de inwoners die zich inzetten voor hun collectieve en duurzame projecten te steunen maar hen ook te voorzien van tools om gebruik te maken van participatieve democratie in het kader van het proces van de « Participatieve Duurzame Wijken ». Deze steun heeft als einddoel de autonomie van de groepen en de duurzaamheid van de dynamieken en de ontwikkelde projecten.

10

De rol van de coach

Hij helpt de groep om eigen oplossingen te vinden, om zijn duurzaamheid te ontwikkelen en geeft hem een methodologische steun in de follow-up van de dynamiek van de groep en van het project. Hij herinnert aan het kader van de projectoproep waarvoor de groep een kandidatuur indiende en de voorgestelde fasen in dit kader.

De bijdrage van de coach

De coach begeleidt de groep tijdens elke fase van de projectoproep : voorbereiding van de projecten (plaatsbeschrijving of diagnose, financieringsaanvraag) en implementering / concretisering van de projecten. Het werkritme van de coach kan op die manier in de loop van het jaar evolueren in functie van de uit te voeren taken of van de momentele dynamiek in de wijk. De behoeften op vlak van begeleiding worden in groep en met de coach bepaald. Deze begeleiding kan op verschillende niveaus gebeuren :

1. Een steun geven bij :

- Het voorstellen van tools voor animatie en mobilisatie
- De structurering van de groep en de vergaderingen
- De organisatie en/of de animatie van activiteiten of vergaderingen van de wijk
- Het zoeken naar financieringsmiddelen (duurzame wijken of andere)
- De opbouw van de projecten
- Het verzekeren van de duurzaamheid van de projecten en de groepsdynamiek

2. Verbindingen maken :

- Identificatie en in contact brengen met specifieke experts (Zie paragraaf Expertise)
- Raad geven op vlak van communicatie binnen de wijk
- Contacten leggen met andere Participatieve Duurzame Wijken en andere burgerinitiatieven
- Verbinding maken met het netwerk van de Participatieve Duurzame Wijken
- Ontmoeting en/of bemiddeling met de partners, gemeenten, gewesten
- Contactpersoon voor de aanvragen tussen Leefmilieu Brussel en de wijk

3. Herinneren aan het kader van de projectoproep :

- Herinneren aan de data en de deadlines, de modaliteiten
  - Duidelijke en nauwkeurige informatie verlenen
4. **De contacten tussen de wijk en de overheidsinstanties vergemakkelijken.** De rol van de coach is niet om partij te kiezen maar wel om het wederzijdse begrip tussen de burgers en de overheidsinstanties te vergemakkelijken.

De grenzen van de begeleiding

Het werk van de coach wordt besproken met de groep en kan verschillen. Maar sommige grenzen moeten in acht worden genomen zodat de coach zijn steun aan de wijk kan brengen :

- De coach werkt met oog voor openheid jegens alle inwoners.
- De coach werkt met respect voor elk lid van de groep en ten behoeve van een collectieve opbouw van het/de project(en).
- De coach stelt methodologieën voor aan de wijk, hij heeft geen uitvoerende positie.
- De coach bespreekt met de leden van de groep de eventuele uitgaven, dit is noodzakelijk om te verzekeren dat ze aan de groep worden terugbetaald.
- De coach bespreekt met de leden van de groep de eventuele expertises.

Frequentie van de ontmoetingen met de coach

De wijk ontmoet de coach wanneer hij er nood aan heeft, voor zover de coach beschikbaar is en binnen de maximale tijd die aan elke groep wordt besteed. Sommige momenten in de projectoproep vragen noodzakelijk een bevoorrecht contact met de coach :

- In het begin van de begeleiding : om de behoeften van de wijk te bepalen en kennis te maken ;
- Bij de voltooiing van het subsidieaanvraagdossier : minstens één maand vóór de subsidieaanvraag ;
- Bij de start van de uitvoering van de projecten en halverwege ;
- Op het einde van de begeleidingsperiode om op een collectieve manier de dynamiek van de groep, de geïmplementeerde projecten en de duurzaamheid van de groep en zijn projecten te evalueren.

De begeleiding gebeurt **in onderlinge overeenstemming met de groep en de coach**. Elke partij mag beslissen om een einde te maken aan deze begeleiding als blijkt dat de rollen van elkeen niet worden gerespecteerd.

Beroep doen op expertise

Update : Maart 2022

De Participatieve Duurzame Wijken mogen beroep doen op experts tijdens hun fase van plaatsbeschrijving/diagnose en tijdens de uitvoeringsfase van een project. De term « experts » verwijst naar professionelen of verenigingen die gespecialiseerd zijn in een specifiek domein.

Doelstellingen van de expertise

De expertises dragen bij tot de duurzame ontwikkeling van de wijken en de projecten.

Ze hebben tot doel de versterking van :

- de kennis en bekwaamheid van de inwoners ;
- de kwaliteit en de reproduceerbaarheid van de projecten ;
- de voorbereiding en de uitvoering van de projecten.

Wanneer mag u beroep doen op expertise ?

U mag expertiseadvies vragen tijdens de voorbereidingsfase van de projecten (plaatsbeschrijving) en tijdens de « uitvoeringsfase van de projecten ».

Tijdens de voorbereidingsfase van de projecten (vóór de indiening van uw subsidieaanvraag) :

Voorbeelden van expertise-aanvragen tijdens de voorbereidingsfase van de projecten :

- *ontmoeting/conferentie/wandeling om een thema beter te begrijpen, om het thema aan te pakken vanuit het opzicht van de wijk of de mogelijkheid/haalbaarheid beter zien*
- *stabiliteitsonderzoek en haalbaarheidsanalyse voor de constructie van structuren op een dak (bijvoorbeeld : inrichting van een serre of moestuinbakken op een dak)*
- *analyse van de bodemvervuiling om teelt in volle grond te overwegen*
- *de behoeften aan water voor een moestuin/boomgaard evalueren om vervolgens een wateropvangsysteem uit te werken*
- *analyse van de gezondheid van bomen*
- *hulp bij de realisatie van een bouwschema, veiligheidsaanbevelingen en kostenberekening van het materiaal en de werken voor de constructie van een broodoven*
- *hulp bij de samenstelling van een dossier voor een stedenbouwkundige vergunning*
- *advies voor beplanting*
- *advies voor communicatie (bijvoorbeeld : hoe met een minder bevoorrecht publiek communiceren, enzovoort)*
- *uitvoeren van een haalbaarheidsstudie voor inrichtingen (bijvoorbeeld : in een park, in een openbare ruimte, op een plein, enzovoorts)*
- *enzovoorts*

De expertise-aanvragen van de wijken worden met de coach besproken en moeten worden goedgekeurd door Leefmilieu Brussel.

Tijdens de uitvoeringsfase van een project :

Elke wijk mag beroep doen op expertises voor de uitvoeringsfase van de projecten. Het bedrag van de expertises is dan inbegrepen in de subsidie van 15.000 euro.

De wijken stellen hun expertise-aanvragen voor bij de invoering van de subsidieaanvraag. Ze moeten de volgende informatie bevatten :

- de naam van de expert en zijn gegevens
- de inhoud van zijn interventie
- een offerte of een raming van de kostprijs van de expertise :
  - voor elke expertise met een bedrag hoger dan 500 euro moet er minstens één offerte worden aangevraagd
  - boven 1000 euro moeten er minstens 3 offertes worden aangevraagd

Voorbeelden van expertise-aanvragen tijdens de uitvoeringsfase van de projecten :

- *animatie van een workshop over constructie van meubilair/moestuinbakken uit paletten*
- *animatie van een workshop over duurzame voeding, compost, teelt in bakken, creatie van nestkastjes*
- *advies voor beplanting*
- *advies en steun voor de constructie van een broodoven, ontwerp van een website, een krant, enzovoorts*
- *opleiding voor zachte mobiliteit*
- *enzovoorts*

De expertise-aanvragen worden door de Raad van de Duurzame Wijken onderzocht in het kader van het participatief budget.

De werkwijze tijdens de voorbereidingsfase van de projecten

1. U identificeert uw behoefte aan expertise met uw coach :
  - *Waarmee heeft de aanvraag precies te maken ?*
  - *Wat zijn de verwachte resultaten van deze expertise : rapport, plan, animatie... ?*
  - *Heeft de expertise wel degelijk als doelstelling duurzame ontwikkeling ?*
  - *Is de expertise noodzakelijk voor een goede voorbereiding/uitvoering van de projecten ?*
  - *Is er een « gratis » hulpbron die er een antwoord op kan geven ? Een vereniging, een inwoner, een andere wijk, een andere coach..?*
2. Eens uw behoeften en vragen bepaald zijn, zal u de geschikte experts identificeren, in samenwerking met uw coach.
3. Uw coach lanceert de expertise-aanvraag via een intern proces (offerte-aanvraag en opstelling van de overeenkomsten m.b.t. uw expertise-aanvragen.
4. De expert mag ingrijpen

De volledige procedure kan veel tijd in beslag nemen. Begin er dus op tijd aan !

Ontdek de expertgids in de bijlage van deze map of op de website van Vooruit met de Wijk.

PARTICIPATIEF BUDGET

PARTICIPATIEVE DUURZAME WIJKEN

Werking van het participatief budget van de Participatieve Duurzame Wijken

Update : Januari 2020

Het participatief budget van de Participatieve Duurzame Wijken is bedoeld om de inwoners die zich inzetten in hun wijk door projecten te ontwikkelen ten gunste van het milieu en duurzame ontwikkeling aan te moedigen en te steunen. De projecten moeten vermenging in de wijk bevorderen en als ambitie hebben zich te richten naar een moeilijker mobiliseerbaar publiek. Ze worden zo geïmplementeerd dat iedereen aan het project kan deelnemen en meer in het algemeen aan de dynamiek van de wijk. Tot slot moeten de acties voor zover mogelijk concreet en duurzaam zijn, en gemakkelijk reproduceerbaar.

Werking

Het participatief budget werkt als een cyclus. Zijn werking wordt elk jaar herzien tijdens een vergadering die alle duurzame wijken en de personen die van kortbij of van ver geïnteresseerd zijn in het thema bij elkaar brengt. Zijn werking wordt opgenomen in een reglement dat bij elke Vergadering van de Participatieve Duurzame Wijken wordt herzien. De selectie van de projecten wordt uitgevoerd door de Raad van de duurzame wijken op basis van dit reglement en de criteria vastgelegd door de Vergadering.

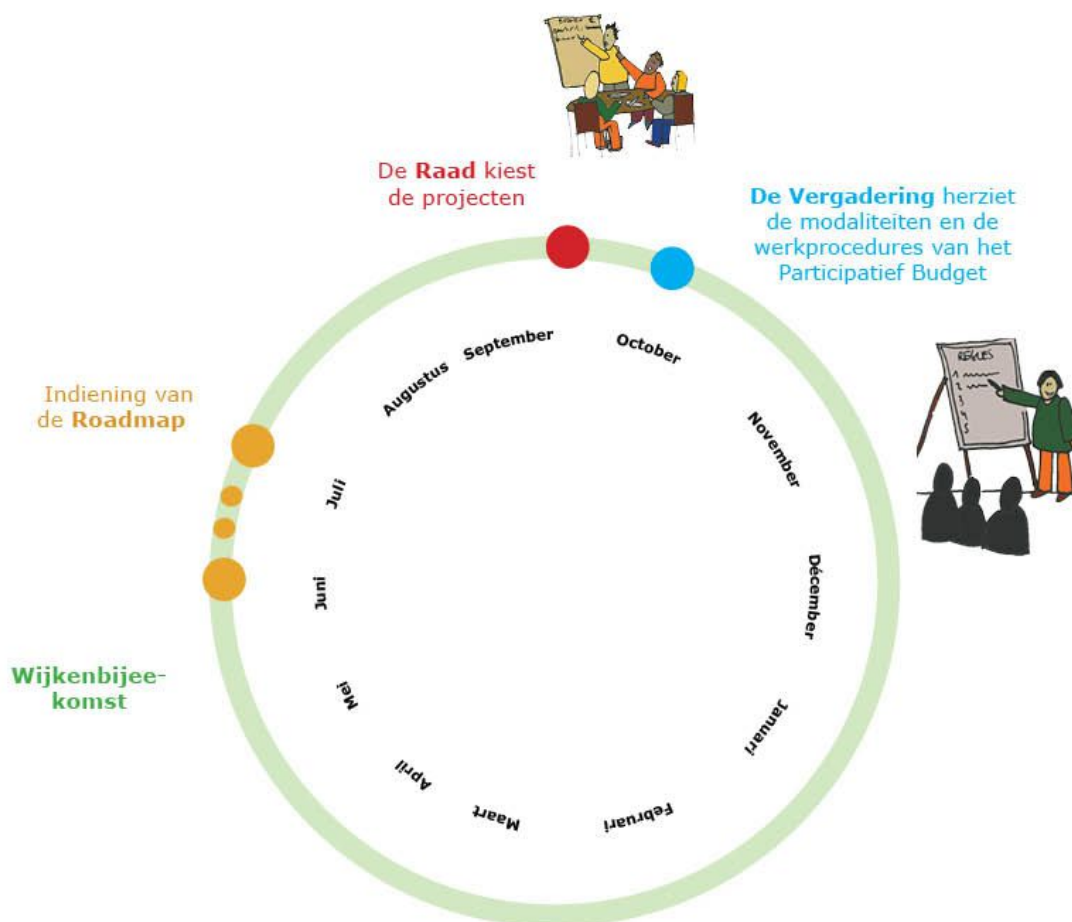
Op die manier streeft het participatief budget dus naar de ondersteuning van een participatieve en democratische dynamiek die soepel en transparant is om zich zo goed mogelijk aan te passen aan de behoeften van de personen die eraan deelnemen en over de budgetten beschikken.

PARTICIPATIEF BUDGET

PARTICIPATIEVE DUURZAME WIJKEN

Het participatief budget van de Participatieve Duurzame Wijken 2020

- De Raad bestaat uit een vertegenwoordiger van Leefmilieu Brussel, van het kabinet van de Minister, van het begeleidingsteam, en vertegenwoordigers van de participatieve duurzame wijken
- De Vereniging is toegankelijk voor iedereen, ook voor personen die niet deel uitmaken van de participatieve duurzame wijken

Wie mag één of meerdere projecten indienen in het kader van het participatief budget?

- Het participatief budget is toegankelijk voor alle wijken die reeds deel uitmaken van de beweging van de participatieve duurzame wijken, met inbegrip van de wijken die al een subsidie kregen, zolang de subsidie volledig gerechtvaardigd was.
- Verschillende participatieve duurzame wijken mogen samen projecten indienen.

Selectiecriteria van de projecten tijdens het participatief budget

Deze criteria werden herzien tijdens de vergadering van de Participatieve Duurzame Wijken 2019. Ze worden gebruikt om de projecten op een kwalitatieve manier te evalueren.

10

De onmisbare criteria

Begunstigden :

1. De projecten moeten voor iedereen toegankelijk zijn en ten goede komen aan iedere persoon die zich wil aansluiten bij de waarden en de doelstellingen van de Participatieve Duurzame Wijken

Duurzame Wijken Draagwijdte :

2. De burgerdynamiek is collectief en toegankelijk voor alle actoren van de wijk
3. De stuurgroep en alle subgroepen hebben een participatieve dimensie.

Bronnen :

4. De menselijke middelen die door de groep worden ingesteld volstaan om het project te dragen en te ontwikkelen.
5. De gevraagde financiële middelen zijn evenredig met de omvang van het project.
6. De groep houdt rekening met de beschikbare middelen in de wijk

Planning :

7. De voorgestelde planning is haalbaar.

Duurzaamheid :

8. Het project anticipeert op zijn duurzaamheid, na de subsidie.

Relevantie en impact :

9. Het project sluit aan bij een globaal denkproces en komt tegemoet aan de behoeften op vlak van milieubescherming alsook de uitdagingen en de context van de wijk en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
10. Het project beoogt gedragsveranderingen op lange termijn, die een positieve impact hebben op het milieu.

Bonus criteria :

Partnerschappen :

11. De groep heeft sterke partnerschappen ontwikkeld.

Modaliteiten voor de uitgave van de subsidies toegewezen in het kader van het participatief budget

Update : Maart 2022

Als uw budget wordt aanvaard door de Raad van de Participatieve Duurzame Wijken en door het Kabinet van Minister Maron, bevoegd voor het Milieu, ontvangt u een ministerieel besluit en een overeenkomst waarin de toekenningsvoorwaarden van deze subsidie worden opgenomen.

Het bedrag zal worden overgeschreven in twee delen (met uitzondering voor budgetten onder 1.500 euro die in één keer worden gestort) :

- Een eerste bedrag dat overeenkomt met 80% van de toegekende subsidie zal in het begin van het project worden vrijgegeven.
- Een omschrijvend evaluatieverslag zal halverwege worden opgevraagd. Dit verslag zal zowel uw eerdere als uw toekomstige realisaties omvatten. Met de indiening van dit rapport kan het laatste deel van uw subsidies worden vrijgelaten (20% van het totaal van de toegewezen subsidies).
- Bij de afsluiting van de subsidies zal u een financieel en omschrijvend verslag moeten indienen aan de administratie (Leefmilieu Brussel).
- Het financieel verslag zal uw uitgaven vermelden. De bewijsstukken zullen niet aan de administratie moeten worden afgegeven maar zullen gedurende 10 jaar moeten worden bewaard door uw groep.

De kosten gemaakt vóór de toewijzingsdatum van de subsidies zullen niet worden terugbetaald aan de wijken. Deze data worden in het subsidiebesluit gespecificeerd.

Communicatie

Communicatiemiddelen tot uw beschikking

Update : Maart 2020

- **De e-mails van de coördinatie van de Participatieve Duurzame Wijken** : Om op de hoogte te blijven van de evenementen, deadlines, opleidingen, enz.
Coordination@quartiersdurables.be
- **De website van «Vooruit met de Wijk »** <https://vooruitmetdewijk.brussels/duurzame-wijken/>
Hij zit vol nuttige informatie voor de Wijken en voor alle (nieuwe of reeds bestaande) initiatieven:

10

In het algemene gedeelte vindt u:

- De [agenda](#) van de opleidingen en andere evenementen voor de initiatieven (in “zich vormen” vindt u ook alle komende gratis opleidingen)
- Een [uitwisselingsplatform](#) en andere informatie

In de sectie “Thema's → Op de schaal van een Wijk” vindt u:

- Informatie over de projecten van de Participatieve Duurzame Wijken; methoden voor de diagnose, projectopstelling, groepsdynamiek en -management; tips en trucs voor de algemene communicatie.
  - Contactgegevens van andere Participatieve Duurzame Wijken

In de sectie « Kom in actie → zich uitrusten » vindt u :

Projectfiches

Tools om uw projecten te ontwikkelen, te mobiliseren enz.

- **De website van Leefmilieu Brussel : www.leefmilieu.brussels (Rubriek « Duurzame stad »)**

U vindt er:

- Informatie betreffende de [projectoproep](#) « Vooruit met de wijk »
- Een hele reeks “Infofiches” om u te helpen in uw projecten.

- **De [Facebookpagina van de Participatieve Duurzame Wijken](#)**

Facebook : @Quartiers Durables Citoyens/Participatieve Duurzame Wijken

De Facebookpagina van de Participatieve Duurzame Wijken werd aangemaakt om de contacten tussen de verschillende Wijken te vergemakkelijken en om visibiliteit te geven aan uw evenementen .

U vindt er :

- De evenementen van de wijken
- Evenementen gesteund door Leefmilieu Brussel en de projectoproep « Vooruit met de wijk »

- Artikels met betrekking tot thema's rond duurzame ontwikkeling en meer bepaald op Brussels grondgebied.

Wij verzoeken u om ons op de hoogte te brengen van uw openbare evenementen, deze worden dan toegevoegd aan de agenda van de website en op de [Facebookpagina van de Participatieve Duurzame Wijken](#).

Niet te vergeten !

De Participatieve Duurzame Wijken verbinden zich ertoe om in hun communicatie op de affiches/flyers/website :

- De volgende zin te vermelden “Dit project/deze activiteit werd ontwikkeld met de steun van de Participatieve Duurzame Wijken”
- Het logo van de Participatieve Duurzame Wijken te integreren

- De link van de website van **«Vooruit met de Wijk»** vermelden (op blogs/websites/sociale media) : <https://vooruitmetdewijk.brussels/>

Uw coach kan u de verschillende logo's en vermeldingen voor uw communicatie verschaffen.

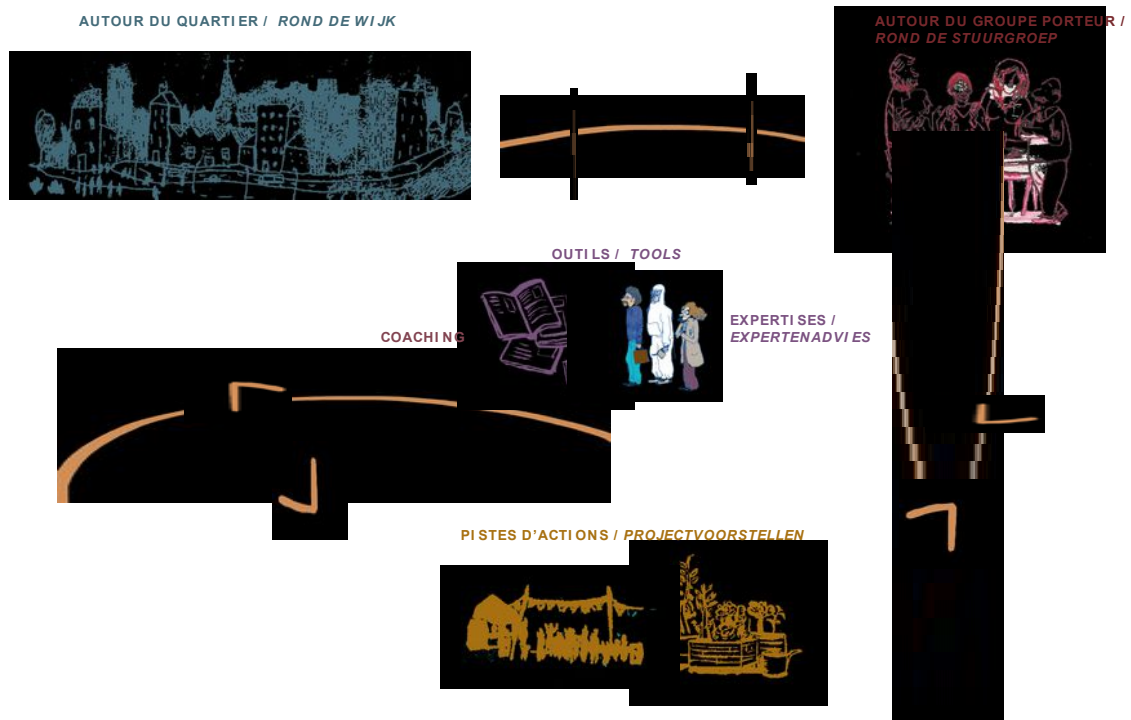
Hulpbronnen

“Mijn Participatieve Duurzame Wijk ontwikkelen”

10

Mijn wijk beter kennen (plaatsbeschrijving/diagnosefase)

ÉTAT DES LIEUX PARTAGÉS / GEDEELDE STAND VAN ZAKEN

De eerste fase van de begeleiding heeft tot doel de wijk en de mensen die er wonen of er aanwezig zijn beter te kennen, de bestaande bronnen en de gemeenschappelijke behoeften te identificeren. De bedoeling is om na te gaan of de projecten die we tot stand willen brengen overeenstemmen met ieders belang of toch tenminste met het belang van meer dan een paar personen en de behoeften en kwesties van de wijk tegemoet komen.

Verschillende hulpmiddelen kunnen helpen bij deze [plaatsbeschrijving/diagnose fase](#).

- Stadsomroeper
- Verkenningswandeling
- Grondmarkering
- Kaart van de bronnen
- Ideeëndoos
- IdCard
- Muur van mogelijkheden
- Enz.

Op de pagina “gedeelde plaatsbeschrijving” van de website Vooruit met de Wijk vindt u andere tools : https://inspironslequartier.brussels/wp-content/uploads/2020/10/Outils_Etat_lieux_Partages_FR-2.pdf

Aarzel niet om aan uw coach hulp te vragen voor deze fase !

Gedeelde plaatsbeschrijving - De ideeënbus

Doel: Ideeën, raad, suggesties inwinnen (over de bedoeling van het project of over de plaatsbeschrijving in de wijk)

Werkwijze :

1. Het onderwerp definiëren waarover u de inwoners en de gebruikers van de wijk gaat bevragen
2. Een beknopte affiche maken met volgende gegevens :
  - Het onderwerp;
  - De datum waarop de bus wordt verwijderd
  - De manier waarop de verzamelde informatie wordt verwerkt, evenals waar en wanneer de resultaten zichtbaar zullen zijn. Dat is belangrijk want hoe meer de inwoners inzien dat er rekening wordt gehouden met hun mening, hoe meer moeite ze zich zullen getroosten om erbij betrokken te zijn.
3. Een bus maken (met een waterdicht deksel indien nodig)
4. De bus op een duidelijk zichtbare plaats in de wijk zetten waar veel verschillende voorbijgangers komen
5. Er een map bij hangen voor de enquêteformulieren en de pennen

Analyse:

Als alle meningen verzameld zijn, worden ze enkel door de stuurgroep geanalyseerd en wordt er in een openbare vergadering voor iedereen feedback gegeven.

Vervolgens wordt het resultaat aan de inwoners meegedeeld door de samenvatting van de gegevens uit de ideeënbus uit te hangen of door een openbare vergadering te organiseren.

Voorbeelden, bronnen :

In een wijk van Montréal: <http://ruemasson.com/?p=22850>

In de Verenigde Staten, een vereniging van kunstenaars die rond participatie werken (in het Engels): <http://illegalart.org/projects/suggestion-box/>

PDW Logis-Floréal in Watermaal - Bosvoorde – 2013

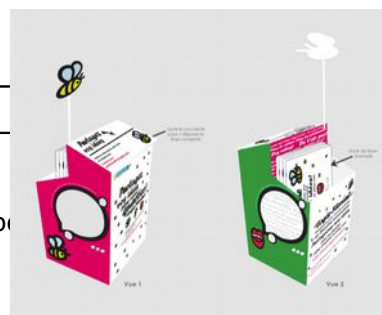

Gedeelde plaatsbeschrijving – Bronnenkaarten

Doel:

Op een kaart alle bronnen weergeven die verband houden met de bedoeling van de wijk en beschikbaar zijn binnen de omtrek van de wijk. Ze zichtbaar maken.

Beschrijving:

Een grafische samenvatting van de lokale bronnen en van hun plaats in de wijk. Men kan die gebruiken als basisondersteuning tijdens de voorstelling van de wijk en het project.

Werkwijze:

Op voorhand afspreken welke soorten van bronnen zullen opgenomen worden ; van dat moment gebruik maken om de betekenis van « bronnen » te verbreden.

Voorbeelden van bronnen : een lokaal voor vergaderingen of andere activiteiten, personen die gemotiveerd zijn voor de actie en welke hun bijdrage is aan het gemeenschappelijk project ; de mogelijkheid om ergens in de wijk goedkoop te kunnen kopiëren; een "gewoonte" die waardevol of handig kan zijn voor het project (voor het huis zitten als het mooi weer is... bijvoorbeeld,...)

Vervolgens, op een kaart van uw wijk een transparant blad van dezelfde afmeting leggen.

Pictogrammen en kaders in pdf-formaat op zelfklevend papier afdrukken.

Tijdens een vergadering van de stuurgroep, of tijdens de organisatie van een publieke workshop, alle bronnen van de wijk inventariseren (personen, plaatsen, organisaties, materiaal, expertise, instellingen, ...) op het transparante blad; niet vergeten hun gegevens in het bijhorende kader te noteren.

De kaders aan de buitenkant van de kaart plaatsen zodat ze leesbaar blijft.

Aandacht !

Niet vergeten nieuwe bronnen toe te voegen naarmate het project vordert.

Mogelijk vervolg

Aan de hand van uMap kan u de bronnen die tijdens de workshop opgesomd werden herschrijven, de kaart delen en ze laten aanvullen door andere bewoners.

(zie ook het hulpmiddel uMap en de communicatiemiddelen om informatie te delen)

Door het transparante blad met alle gekleefde informatie over de bronnen van de wijk te koppelen aan andere transparante bladen komt u tot u een gelaagde kaart waardoor u een algemeen overzicht van de wijk krijgt

(zie hulpmiddel Gelaagde kaart)

Handige bijlagen:

– basisstratenplan van de wijk (papierformaat A2)

– pictogramplaatjes en kaders (pdf-formaat)

-> waar vindt u transparant en zelfklevend papier:

AVA

Koolmijnenkaai 80

Sint-Jans-Molenbeek

+32 2 411 62 25

10

Een paar inspirerende ideeën :

- Collaboratieve cartografie – Participatieve Duurzame Wijk Neptune : https://inspironslequartier.brussels/wp-content/uploads/2020/10/Infofiche_Quartiers_Espacespublics_Neptune_Lets-map-it-together_FR-2.pdf
- Kaart van de plaatsbeschrijving van de Participatieve Duurzame Wijk Logis-Floréal : https://inspironslequartier.brussels/wp-content/uploads/2020/10/Infofiche_QDC_Connaitre_mon_quartier_cartes_etat_lieux_QDC_LogisFloreal-2.pdf

Uitwisselingsruimte

Deze tool vergemakkelijkt uitwisseling dankzij de verspreiding van aanbiedingen en aanvragen van personen betrokken bij of geïnteresseerd in de diverse thematieken die aan bod komen bij de Participatieve Duurzame Wijken en Vooruit met de Wijk.

Het is een ruimte gewijd aan aanbiedingen en aanvragen voor informatie, materiaal, hulp, advies enzovoorts.

Aarzel niet om er uw aanvragen te plaatsen !

Link : <https://vooruitmetdewijk.brussels/delen/>

WELKE VERZEKERINGEN OM U TE BESCHERMEN ?

Tijdens een wijkfeest of elke andere activiteit in het kader van het project Participatieve Duurzame Wijken kan een ongeluk altijd gebeuren en dan ligt de aansprakelijkheid bij de organisator. Er bestaan verschillende types verzekeringen.

1. INRICHTING VAN DE OPENBARE RUIMTE

Allereerst is het van belang om te weten dat voor inrichtingen in de openbare ruimte (een bank plaatsen, nestkastjes ophangen, ...), de beheerder van de openbare ruimte aansprakelijk wordt gesteld en niet de groep.

2. VRIJWILLIGE VERZEKERING VAN DE COCOF

De Commission Communautaire Française biedt vrijwilligers een gratis verzekering die vrijwillige activiteiten dekt.

De verzekering dekt drie elementen:

- Een burgerlijke aansprakelijkheid die de vrijwilliger beschermt tegen de gevolgen van door hen veroorzaakte schade aan derden
- Een dekking wat betreft de lichamelijke schade van de vrijwilliger
- Een dekking wat betreft rechtsbijstand voor de organisatie en de vrijwilligers

Maar opgelet, deze verzekering dekt maximum 200 vrijwillige dagen-mensen per jaar.

Bijvoorbeeld : het maximum wordt al bereikt met 10 activiteiten op één jaar waarbij twintig vrijwilligers worden gedekt

Concreet :

Om in aanmerking te komen voor deze verzekering, moet u een VZW of een feitelijke vereniging zijn, die gevestigd is in Brussel en u mag van de COCOF geen financiering krijgen die de helft van het budget van de organisatie overschrijdt.

Al deze informatie alsook het formulier zijn beschikbaar op de [website van de COCOF](#).

Antwoord in een termijn van maximum vier weken na de verzending van het aanvraagformulier.

Voor meer informatie : COCOF, assurance.volontariat@cocof.irisnet.be of 02/800.82.83

3. VERZEKERING BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID EVENTORGANISATOR

Een BA verzekering Eventorganisator dekt elke eventorganisator vóór (montage), tijdens en na (demontage) zijn activiteit.

De verzekering dekt twee elementen:

- De burgerlijke aansprakelijkheid van alle personen die u helpen bij de organisatie van uw evenement
- De burgerlijke aansprakelijkheid en de lichamelijke schade van de personen die deelnemen aan het evenement

Concreet : deze verzekering is betalend en kan bij elke verzekeraar of makelaar worden afgesloten.

Voor meer informatie, vraag een specifieke offerte (of meerdere, om te kunnen vergelijken) voor de voorziene activiteit.

4. DIVERSEN

De verzekering van de COCOF en de BA Eventorganisator dekken enkel de lichamelijke schade en niet de materiële schade. Indien u materiaal wil verzekeren (zaal, geluidsmateriaal,...), zal u in aanvulling een verzekering voor materiële schade moeten nemen.

Het is soms mogelijk om een verzekering op maat af te sluiten, die zowel lichamelijke als materiële schade in het kader van een activiteit dekt. Aarzel niet om uw verzekeringsmakelaar te contacteren om dit te bespreken.

Deze fiche werd gemaakt naar aanleiding van de wijkenactiviteit over het thema Openbare ruimten. Gepresenteerd door Marine Dagnely.

AANPAK VOOR DE ORGANISATIE VAN EEN ACTIVITEIT

---

1. STAPPEN VOOR DE ORGANISATIE VAN UW EIGEN ACTIVITEIT

- **VÓÓR DE ACTIVITEIT**

Het onderwerp van de activiteit en de doelgroep bepalen

Een datum vastleggen (voldoende op voorhand) die uitkomt voor alle personen die de dag zelf een handje kunnen toesteken en voor eventuele sprekers

Een plaats bepalen die geschikt is voor de activiteit en daarbij ook de beheerder van de plaats inzetten teneinde de beschikbaarheid van de locatie en de openheid van de beheerder voor het initiatief / het project te achterhalen. De bevoegde diensten moeten worden geraadpleegd, in het algemeen moet er contact worden opgenomen met de gemeente (of eventueel het Gewest of een andere beheerder van de site, zie hierboven).

Zich informeren over de noodzaak om een toelating te verkrijgen. Een bouwvergunning is in het algemeen enkel nodig bij belangrijke inrichtingen - Bijvoorbeeld : de aanplanting van een volledige straat, de vervanging van een wegdek, wijziging van een profiel, breedte... Voor de kleinere inrichtingen volstaat een toelating van de beheerder, toegekend op basis van een presentatiedossier (geïllustreerd). Bijvoorbeeld : plaatsing van borden of tijdelijk meubilair, tijdelijke aanplanting... Bij een aanvraag voor het tijdelijke gebruik van de ruimte, volstaat het akkoord van de beheerder (let er dan op dat de toelatingsaanvraag voor het gebruik van de locatie binnen een redelijke termijn moet worden ingediend bij de beheerder).

In groep de verschillende taken en aandachtspunten bepalen. Bijvoorbeeld : de rollen en verantwoordelijkheden vastleggen (WWW – Wie doet Wat Wanneer?) :

- wie maakt de affiche
- wie doet de toelatingsaanvraag
- wie doet de aankopen
- wie zorgt voor de bar
- wie monteert en demonteert de stand

Hoe communiceren : Een affiche maken, een flyer, een huis-aan-huispublicatie, een uitnodigingsmail, mond-tot-mondreclame, sociale media, enz... Zich de juiste vragen stellen.

De wijk en de partners informeren. De uitnodiging minstens 1 maand op voorhand opsturen en uithangen en 1 week vóór de activiteit een reminder sturen.

De contactpersonen die bij een ongeval moeten worden verwittigd bepalen en een EHBO-kit voorzien.

- **TIJDENS DE ACTIVITEIT**

Alle officiële documenten bij de hand hebben (type : overeenkomst voor de bezetting, de huur, de terbeschikkingstelling, verzekering, enz.)

Er een leuk moment van maken.

Een EHBO-kit bij de hand hebben

- **NA DE ACTIVITEIT**

Communiceren over de afgelopen activiteit. Een video maken, een newsletter maken, een bedankmail opsturen, ...

2. AANDACHTSPUNTEN

Toelatingsaanvraag voor het gebruik van de ruimte / een lokaal minstens 1 maand vóór de datum van de activiteit indienen bij de beheerder (gemeente, huisvestingsmaatschappij, OCMW, enz.)

Indien nodig, **een verzekering afsluiten** (COCOF of bij een makelaar)

Communicatie : op de uitnodigingen, flyers, enz, ... die in de openbare ruimte worden uitgedeeld, moet een verantwoordelijke uitgever worden vermeld (V.U. Naam-Voornaam, adres).

3. NUTTIGE TIPS

AFVALBEHEER

Wat u altijd heeft willen weten over composttoiletten

Aankoop van composttoiletten :

- Floreco
- L'eau de vie

Composttoiletten huren :

- Green-Corner-Toilet
- L'eau de vie
- KoPo
- Floreco

Constructieplan van een composttoilet

Afvalbeheer tijdens een activiteit

Afvalsortering bevorderen door vuilnisbakken voor gescheiden inzameling ter beschikking te stellen

NODIGE MATERIAAL

Herbruikbare bekens huren :

- Re-Kwup
- KoPo
- Stack-cup
- Ecocup

Aankoop van herbruikbare bekens :

- Re'Kwup
- Stack-cup
- Ecocup

Uitlenen van materiaal tussen de Duurzame Wijken

Sommige wijken hebben reeds geïnvesteerd in verschillend materiaal, tenten, bekens, stoelen, tafels. Vraag informatie aan uw coach, hij/zij zal u in contact brengen. Uw partners (gemeente, lokale vereniging, buurthuis, ...) kunnen u materiaal uitlenen. Aarzel niet om hen te contacteren.

Toelatingsaanvraag voor het gebruik van een terrein/ lokaal/ enz.

Gemeente, datum

Meneer XXXXX,

Betreft : Toelatingsaanvraag voor het gebruik van het terrein/lokaal/XXX gelegen ADRES in het kader van TE SPECIFICEREN.

We vragen uw toelating om de openbare ruimte/ de zaal/ XXX te mogen gebruiken op DATUM. De activiteit zal doorgaan tussen XXu en XXu in de XXXX straat / de zaal XXX / XXX.

Omschrijving van de activiteit : maaltijd, buurtfeest, XXXX

Aan te vullen in functie van de aanvraag :

Kan u ons materiaal XXXX (tafels, stoelen, projector, ...) ter beschikking stellen ?

Kan u tijdens dit evenement zorgen voor de signalisatie van het parkeerverbod ?

In afwachting van uw antwoord, willen we u alvast bedanken voor de aandacht die u zal geven aan onze aanvraag.

Hoogachtend,

Voor de Participatieve Duurzame Wijk XXXXX

Naam - Voornaam

ADRES

Telefoonnummer

E-mail van de groep

Welke tools kan ik tijdens mijn vergadering gebruiken ?

Ik ga in vergadering en ik lees snel enkele kleine tools voor het beheer van een vergadering.

TEVEEL om een vergadering te beginnen

Om de vergadering in te leiden, denk ik altijd aan deze kleine reminder, het TEVEEL

- * **Tijd** : de tijd die nodig zal zijn voor de vergadering.
- * **Taken** van de deelnemers : tijdwaarnemer, Animator, ...
- * **Doel** van de vergadering : bijvoorbeeld het thema van de activiteit en zijn verloop in grote lijnen, het eens zijn over de beslissingsmethode ...
- * **Proces** : de agenda lezen met de timing voor elk onderwerp en de pauzes.

Ja/nee in gebarentaal

Doelstelling :

Iemand geeft zijn mening en iedereen wil daarop reageren ?
Stel een eenvoudig gebaar voor waarmee er kan worden gereageerd zonder te spreken zodat de persoon die aan het woord is zijn uitleg kan afmaken.

Regels :

De handen schudden **naar omhoog** : ik ga akkoord
De handen schudden **naar beneden** : ik ga niet akkoord
De handen schudden **in het midden** : ik heb een gemengde mening

Nieuwe ideeën vinden : het is belangrijk om een goede sfeer te creëren

Als je nieuwe ideeën moet vinden of nieuwe oplossingen op een gestelde vraag

- * Blijf niet zitten, rechtop staan brengt meer creativiteit
- * In groep, tijdens een brainstorming, schrijf je jouw ideeën op een post it die je vervolgens op een bord ophangt. Op die manier kan je ze gemakkelijk verplaatsen om ideeën te groeperen.
- * Op een brainstorming, onthou je het acroniem **CHOV** : Censuur verboden, Hoeveelheid vereist, Originaliteit toegelaten en Vermenigvuldiging aangemoedigd

Herdenk samen uw buurt : de postkaart

Doelstelling :

Samen inbeelden hoe de wijk er zou moeten uitzien binnen 20 jaar om een gemeenschappelijke wens in de groep te verkrijgen.

Regels :

- * Neem een vel papier van het postkaart formaat.
- * Beeld u samen in dat het 20 jaar later is en dat je een postkaart

schrijft over uw wijk voor uw kleinkinderen.

- * Aan de ene kant schrijf je de tekst voor uw kleinkinderen
- * Aan de andere kant teken je of maak je een collage van uw wijk binnen 20 jaar.

Beeld u samen de wijk in : maak er een tekening van

Doelstelling :

De tijd nemen om een aantal plaatsen in de wijk in te beelden

De getekende ideeën kunnen echte projecten worden als andere personen van de groep deze goedkeuren.

Deze oefening stimuleert ook de creativiteit.

Regels :

- * Print foto's van de wijk in A4 of A3 formaat uit.
- * Neem gekleurde stiften.
- * In groepen van 2 personen, kies je één of twee foto's uit.
- * Op de foto's teken je wat je er graag zou willen zien : planten, cafés, fietspaden...
- * Presenteer aan de groep de tekeningen die je hebt gemaakt.